

Taimar Peterkop
Riigikantselei

Teie: 14.06.2024 nr 7-2/23-00367-48

Meie: 10.07.2024 nr 1.4-2/2926-1

Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu kooskõlastamine märkustega

Austatud härra Peterkop

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium tunnustab Riigikantseleid tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõuga (edaspidi *eelnõu*) tehtud suure töö eest. Toetame ühemõtteliselt seisukohta, et Eesti riik ja ühiskond peavad olema igakülgsest valmis astuma vastu suure mõjuga kriisidele ning selles osas teeb eelnõu kahtlemata sammu positiivses suunas.

Tegemist on mahuka eelnõuga, mis kontseptuaalselt muudab Eesti julgeoleku ja riigikaitse toimemudelit ning kus on olulisi ja põhimõttelisi muudatusi, võrreldes enam kui aasta tagasi kooskõlastamisel olnud eelnõuga. Muu hulgas kavandatakse lahendusi, mis meie hinnangul vajavad toidu varustuskindluse tagamise seisukohast põhjalikumalt läbi mõtlemist, eelkõige peame siinkohal silmas eelnõu § 254 punkte 4 ja 5.

1. Eelnõu § 254 (toiduseaduse muutmise) on täiendatud punktidega 4 ja 5 (millega täiendatakse toiduseaduse § 46³ lõiget 3 punktiga 4 ja § 46⁴ lõikega 6), lisades uue toiduga varustamise valdkonnana toidu jaekaubanduse valdkonna. Praeguses menetlusetapis uue valdkonna lisamine kriisiülesannete alla eeldab, et selle mõjusid on eelnevalt hinnatud ja muid alternatiive on kaalutud. Toidu jaekaubanduse valdkonna lisamist ei näe ette ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EU.

Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumil on täna toimiv koostöö jaekaubanduses tegelevate ettevõtjatega kriisipoodide arendamises ja toiduga tagamise toimepidevuse loomises, mis adresseerib toiduga varustamise eesmärki vähem koormavalt. Praeguses õigusruumis kehtivad küberturvalisuse nõuded on elutähtsa teenuse osutajatele ebaproportsionaalselt koormavad, mistõttu ei aita praeguse regulatsiooni tingimustes uute ettevõtjate lisamine kaasa toidu varustuskindluse tõstmisele. Vabariigi Valituse poolt on otsustatud, et septembris vaadatakse elutähtsa teenuse osutajatele kohalduvad küberturvalisuse nõuded üle. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku, et uute valdkondade kriisiülesannete alla lisamise juurde saab tagasi tulla pärast seda, kui vastavad nõuded on üle vaadatud ning ettevõtjate jaoks on olemas selgus, millised kohustused regulatsioon kaasa toob.

2. Eelnõu §-s 33 (ühikordne kriisiülesanne) on võrreldes varasema eelnõuga täpsustatud ühekordse kriisiülesande piire ja olemust ja sama paragrahvi lõikes 2 nenditakse, et kohaliku omavalitsuse üksusele (edaspidi *KOV*) saab ühekordse ülesande anda vaid tema põhitegevusega

seunduvalt. Silmas tuleb pidada, et selline seaduse volitusega ettenähtud ülesanne on olemuselt ilmselt siiski KOVile antav riiklik ülesanne isegi juhul, kui palutakse KOVil täita oma tavapärasest ülesannet, kuid seda kindlal riigi poolt antud suunaval viisil või mahus (nii, et KOVil ei jää üldse võimalust määrata ülesande täpsemat sisu ja täitmise korda). Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja § 6 lõike 2 järgi tuleb KOVile kohustuse kavandamisel eelnõus nimetada, kas kohustus on kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse tähenduses kohaliku omavalitsuse üksusele seadusega pandav riiklik kohustus, millega seotud kulud kaetakse eraldistega riigieelarvest. Seetõttu soovime kindlasti kaaluda täpsustust, et KOVile antav ühekordne kriisiülesanne on riiklik ülesanne eelnõu §-s 33 või selgitada seda seletuskirjas sätte juures, kus käsitletakse KOV-i kulude hüvitamist seoses tema põhiülesannetega. Sama palume kaaluda ka eelnõu § 40 lõike 1 puhul (kriisiolukorra juhi KOVile korralduse andmise alused).

3. Palume täpsustada seletuskirjas eelnõu § 38 (vaidluste lahendamine kriisiolukorras) selgitust ja jätta välja ekslik viide, mille kohaselt kriisiolukorra juhilt või kriisiolukorda lahendavalt asutuselt korraldust saades muutub KOV osaks riigi haldusorganisatsioonist. See jätab mulje nagu KOV kaotaks osa oma autonoomias ja tekkivat vaidlust saaks lahendada Vabariigi Valitsus. Nagu eelnõu § 38 lõikes 3 on sätestatud jääb KOVile siiski õigus pöörduda kohtusse.

4. Eelnõu § 40 lõike 5 sätestab, et Eesti Pangale ja KOVile võib anda korralduse üksnes nende püsiva või ühekordse kriisiülesande täitmise raames. On selge, et korraldus, mis näeb ette Eesti Panga või KOVi haldusakti või halduslepingu muutmist, on intensiivne sekkumine mõlema enesekorraldusse ja peab olema seetõttu pigem erandlik ka kriisiolukorras. Sellega seunduvalt on ettepanek täiendada eelnõu § 40 lõiget 5 tekstiga „kui see on vältimatult vajalik“.

5. Eelnõu § 99 (töökohustuse tekkimine) muudab põhimõtteliselt tänast riigikaitseliste töökohustusega ameti- ja töökohtade regulatsiooni. Senine regulatsioon annab asutustele tema riigikaitseliste ülesannete täitmiseks teatud paindliku personali ressursi varu (nt ReMi puhul kuni 25% ametikohtadest). Nimetatud paragrahvi lõigete 2 ja 3 alusel on plaanis muuta süsteemi selliselt, et Kaitseressursside Amet hakkab andma isikupõhiselt nõusolekuid asutuse riigikaitseliste ülesannete täitmiseks vajalike isikute kriisiametikohtadele määramiseks ning võib sellest keelduda, kui isik on vältimatult vajalik sõjaaja ülesannete täitmiseks. Selge ei ole, kuidas saab olema kindlustatud riigikaitseliste ülesannete täitmine ja sellise info liikumine. Mis hetkel ja mis tingimustel saab Kaitseressursside Amet öelda, et elutähtsa teenuse osutaja või KOVi kriisiaja ametikohale määratud isik on siiski vajalik sõjaaja ülesannete täitmiseks kaitsevæele? Kas Kaitseressursside Ameti mainitud õigus hõlmab ka eelnõu § 98 lõikes 2 sätestatud valitavaid ametikohti? Milline lävend peab olema ületatud, et isiku vajadus osaleda sõjalises riigikaitstes on nii vältimatu, et kaalub üle asutuse kriisiülesande täitmise (nt kantsleri, IT turbejuhi, kriisijuhi puhul)? Asutused peavad seda varakult teadma ning saama sellega juba kriisiülesandega ameti- või töökohti ette nähes arvestada. Arvestades eeltoodut palume täpsustada eelnõu § 99 ja tagada kindlus asutuste riigikaitseliste ülesannete täitmiseks.

6. Eelnõu §-s 162 kavandatud haldusjärelevalve osa on võrreldes varasemaga selgem ja õiguspärasem. Siiski tekitab pisut arusaamatust, kas sama paragrahvi lõikes 4 sätestatud sunniraha saab rakendada ka KOVi enda ülesande puhul või mitte. Hetkel saab sättest järeldada, et sunniraha saab rakendada vaid KOVi täidetava riikliku ülesande puhul (mille puhul saab kontrollida ka otstarbekust) ettekirjutuse täitmata jätmisel, mis on aktsepteeritav. Kuid lahtiseks jääb küsimus KOVi enda ülesande osas, mille puhul otstarbekust ei kontrollita. Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 8 lõike 2 järgi nimelt on üldjuhul mis tahes KOVide suhtes teostatava haldusjärelevalve eesmärk tagada vaid nende tegevuse vastavus seadustele ja põhiseadusest tulenevatele põhimõtetele. Seega haldusjärelevalves KOVide üle omavalitsusliku ülesande täitmisel ei saa kontrollida ülesande täitmise otstarbekust ehk tulemuslikkust vaid ainult õiguspärasust. Erinev on olukord aga KOVi täidetava riikliku

ülesande puhul, kus riik saab ka KOVi täidetava ülesande üle otstarbekuse kontrolli teha. Seda on selgitatud ka eelnõu seletuskirjas. Palume seletuskirjas aga veelkord kaaluda ja täpsemini selgitada, kas sunniraha ettenägemine on KOVi ülesande puhul põhjendatud.

Lisaks on seletuskirjas eelnõu § 162 lõike 4 selgitustes jätkuvalt mainitud sunniraha füüsilisele isikule summas 9600 eurot, kuigi mainitud säte seda enam ei reguleeri. Palume seletuskirja vastavalt parandada.

7. Eelnõu §-ga 274 täiendatakse ühistranspordiseaduse § 6 (Vedaja) püsiva kriisiülesande regulatsiooniga, andes paragrahvile uue pealkirja „Vedaja ja vedaja püsiv kriisiülesanne“. Oleme seisukohal, et vedaja mõiste ja püsiva kriisiülesande regulatsioon peavad olema eraldi paragrahvides, kuna vedaja mõistesse kriisiülesande sissetoomine on arusaamatu ja segadust tekitav. Seetõttu teeme ettepaneku luua eraldi § 6¹ vedaja püsiva kriisiülesande reguleerimiseks.

8. Palume seletuskirja punktis 7 (Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud) kokkuvõtvalt esitada seaduse rakendamisega seotud KOVi tegevused, eeldatavad kulud ja nende katteallikad. Praegune punkt 7 ei kajasta seda. Mainitud teave on osaliselt esitatud seletuskirja muudes osades, näiteks seletuskirja lk 448 on KOVi kuluna välja toodud 1,26 miljon eurot (kusjuures katteallikat ei ole mainitud), seletuskirja lk 450 on KOVi kulu aga vahemikus 960 tuhat ja 4,5 miljon eurot.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Lauri Läänemets

Siseminister regionaalministri ülesannetes

Alo Aasma

625 6106 alo.aasma@agri.ee

Toomas Unt

625 6171 toomas.unt@agri.ee

Martin Kulp

5885 1442 martin.kulp@agri.ee

Kaur Kaasik-Aaslav

611 3078 kaur.kaasik-aaslav@agri.ee

Kristella Kukk

5676 7894 kristella.kukk@agri.ee

Diana Rammul

diana.rammul@agri.ee